

**ШАРОИТИ ПЕДАГОГӢ-ПСИХОЛОГИИ
РУШДИ САЛОҲИЯТҲОИ ИҶТИМОИИ
ОМУӢЗГОРОНИ ОЯНДА ДАР
ФАӢОЛИЯТИ КАСБӢ**

Луфов Мансурбой Тоймуратович, н.и.п., дотсенти кафедраи психологияи иҷтимоӣ ва касбии МДТ «ДДХ ба номи акад. Б. Фафуров» (Тоҷикистон, Хучанд)

**ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ
УСЛОВИЯ РАЗВИТИЯ СОЦИАЛЬНЫХ
НАВЫКОВ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ В
ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ
ДЕЯТЕЛЬНОСТИ**

Луфов Мансурбай Туймуратович, к.п.н., доцент кафедры социальной и профессиональной психологии ГОУ «ХГУ имени акад.Б.Гафурова» (Таджикистан, Худжанд)

**PEDAGOGICAL AND
PSYCHOLOGICAL CONDITIONS FOR THE
DEVELOPMENT OF SOCIAL SKILLS OF
FUTURE TEACHERS IN PROFESSIONAL
ACTIVITIES**

Lufov Mansurbay Tuymuratovich, Candidate of Pedagogical Sciences of the Department of Social and Professional Psychology, SEI "KhSU named after acad. B.Gafurov" (Tajikistan, Khujand)
Email: lufov@mail.ru

Калидвожаҳо: салоҳиятҳо, салоҳияти иҷтимоӣ, педагогика, психология, шароити педагогӣ, ташаккул, хонандагон, таҳсилоти психологӣ-педагогӣ, мустақилиятнокӣ, ҷаҳонишавӣ.

Дар мақола масъалаи ташаккули малакаҳои иҷтимоӣ дар мактаббачагон аз нуқтаи назари психологӣ ва педагогӣ баррасӣ карда мешавад. Тадқиқоти салоҳияти иҷтимоӣ дар синфҳои ибтидоӣ таҳия гардида, шартҳои педагогии ташаккули он вобаста ба татбиқи амалии салоҳиятнокӣ рафтор тавсиф шудааст. Дар муассисаҳои таълимӣ муносибатҳои нав бо омӯзгорон ва ҳамкорон оғоз мешаванд. Мактаббачагон ба як намуди нави фаъолият – таълими босалоҳият ҷалб карда мешаванд. Бинобар ин, дар ин марҳилаи рушд ба муаллимони муосир зарур аст, ки ба ташаккули малакаҳои иҷтимоии хонандагон шуруъ кунанд. Маҳорат ва қобилиятҳои иҷтимоии кӯдак дар раванди таълим, дар фаъолияти махсус таъкилишуда рушд меёбад. Таҷрибаи ҳамкориҳои фаъоли иҷтимоӣ барои рушди салоҳияти иҷтимоӣ муҳим аст.

Ключевые слова: компетенции, социальная компетентность, педагогика, психология, педагогические условия, образование, психолого-педагогическое образование, самостоятельность, глобализация.

В статье рассматривается проблема формирования социальных навыков у школьников с психолого-педагогической точки зрения. Разработано исследование социальной компетентности в начальных классах, описаны педагогические условия ее формирования, связанные с практическим применением компетентного поведения. В учебных заведениях начинаются новые отношения с учителями и сверстниками. Школьники вовлекаются в новый вид деятельности – грамотное обучение, и на этом этапе развития современным учителям необходимо приступить к формированию социальных навыков учащихся. Отмечается, что социальные навыки и способности ребенка развиваются в образовательном процессе, в специально организованной деятельности. Подчеркивается, что опыт активного социального взаимодействия важен для развития социальной компетентности.

Keywords: competencies, social competence, pedagogy, psychology, pedagogical conditions, education, students, psychological and pedagogical education, independence, globalization.

The article examines the problem of developing social skills in schoolchildren from a psychological and pedagogical point of view. A study of social competence in primary school has been developed and the pedagogical conditions for its formation related to the practical application of competent behavior have been described. In educational institutions, new relationships with teachers and colleagues begin. Schoolchildren are involved in a new type of activity - competent learning. Therefore, at this stage of development, modern teachers need to begin to develop the social skills of students. The child's social skills and abilities develop in the educational process, in specially organized activities. Experience of active social interaction is important for the development of social competence.

Мақсади ягонаи маорифи кишвар ин аст, ки ҷавонон дар ҳалли масъалаҳои муҳиму мубрам ва таҳлили равандҳои ҷаҳонишавӣ қодир бошанд ва дар маҷрои таҳаввулотии ҷаҳони муосир мақому манзилати сазовори Ватани маҳбубамонро ҳифз карда тавонанд. Агар омӯзгор хонандагонро бо ин ҳислатҳо мусаллаҳ карда тавонад, дар оянда рушду тараққиёти давлат ва кишвар таъмин мегардад.

Президенти мамлакат Эмомалӣ Раҳмон таъкид менамоянд: «Омӯзгорони муосир ҳастии худро ба донишандӯзии фарзандони халқ сарф намоёнд, онҳоро мисли нури чашми хеш азиз донад, барои босавод, бомаърифат, соҳибхунар ва соҳибкор шудани шогирдон заҳмат кашад ва бо ин васила инсонии комил ба воя расонад» [10].

Вазорати маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон чихати бунёди намунаи миллии бисёрзинагии таҳсилоти босифат, ҳамгирии системаи ягонаи ҷаҳонии таҳсилот, таъмини эҳтиёҷоти инсон ва талаботи шахсият ба дарёфти донишу хунар ва маълумоти муттасил тадбирҳои зарурӣ андешида, дар ин замина стандарту барнома ва китобҳои дарсиро марҳила ба марҳила вобаста ба зинаҳои таълим таҷдиди назар ва дар муассисаҳои таҳсилоти умумии кишвар низомии таълими ба ташаккули салоҳиятноки нигаронидашударо ба роҳ монанд [11].

Дар стандартҳои давлатии таълим таълими салоҳиятнок ҷойи махсусро ишғол менамояд, ки зиёда аз даҳ сол боз дар сартосари муассисаҳои таълимии кишвар татбиқи мегардад. Шароит ба таълими босалоҳият дар муассисаҳои таълимӣ ба ташаккули шахсияти хонанда низ таъсир мерасонад. Яъне вақте талаба ба мактаб меояд, дар назди ӯ вазифаҳои мушаххас гузошта мешавад, ки барномаи таълимии мактабро тибқи таълими босалоҳият аз худ карда, дар баробари он шахсияти худ ва салоҳиятнокиашро ташаккул диҳад.

Дар робита ба ин, мазмун ва вазифаи муассисаҳои миёнаи касбӣ пеш аз ҳама, ба тарбия ва равнақи салоҳиятнокии ҳар як хонанда яъне «қобилияти маҷмӯии инсон барои мустақилона истифода кардани унсурҳои мухталифи дониш, малакаю маҳорат ва усули фаъолият дар вазъияти муайян (вазъияти таълимӣ, инфиродӣ, касбӣ) маҳсуб ёфта, соҳиб будан ба дониш ва малакаву маҳорат, ки барои фаъолияти пурсамар дар соҳаи муайян зарур аст» нигаронида шудааст.

Бинобар ин, барои омода кардани хонандагон аз чихати иҷтимоӣ салоҳиятдор, ки қодир аст мустақилона қарор қабул кунад, барои қарорҳои қабулкардааш масъул бошад, дар ҷомеа муносибатҳои мусбӣ барқарор кунад, равишҳои нав муҳиманд. Нақши ворид кардани ҷузъи иҷтимоӣ ба раванди таълимии муассисаҳои таълимӣ меафзояд, ки ба ташаккул ва рушди ҳамаҷонибаи шахсияти насли наврас, ки сатҳи баланди салоҳияти иҷтимоӣ дорад, мусоидат мекунад [4, с.96].

Ташаккули салоҳияти иҷтимоии хонандагоне, ки аз рӯи самти педагогӣ ва психологӣ таҳсил мекунанд аз як тараф бо ҳадафи асосии раванди таълим – рушди шахсияти хонандагон, ташаккули сифатҳои зеҳнӣ, эмотсионалӣ-ихтиёрӣ ва шахсии онҳо алоқаманд бошад, аз тарафи дигар, қобилияти омӯзгорони оянда дар ташаккули салоҳияти иҷтимоии тарбиятгирандагонӣ худ дар шароити таълимӣ аҳамияти асосӣ дорад [8, с. 27]. Ба ҳамагон маълум аст, ки касбҳои педагоги иҷтимоӣ ва равоншинос дар доираи васеи касбҳои ҷойгоҳи махсусро ишғол мекунанд. Хусусияти ин касбҳо дар он аст, ки хусусиятҳои шахсӣ, педагогӣ, психологӣ, иҷтимоӣ ва сифатҳои ахлоқӣ арзёбӣ карда мешаванд.

Самаранокии фаъолияти педагог психолог ва педагоги иҷтимоӣ пеш аз ҳама аз қобилияти қор бо одамон, қобилияти гӯш кардан, ҳамдардӣ ба атрофиён, тавассути қобилияти рафтори пурсамар дар ҳолатҳои душвор вобаста аст ва бидуни салоҳияти иҷтимоӣ амалӣ намудани фаъолият ғайримمкон аст.

Тавре ишора гардид, салоҳият талаботи (меъёри) пешакӣ муқарраргардидаи иҷтимоӣ ба омодагии касбии омӯзгор, ки барои фаъолияти пурсамари ӯ дар соҳаи муайян зарур аст, ба ҳисоб меравад.

Салоҳиятноки – қобилияти маҷмуии инсон барои мустақилона истифода кардани унсурҳои мухталифи дониш, малакаю маҳорат ва усули фаъолият дар вазъияти муайян (вазъияти таълимӣ, инфиродӣ, касбӣ) дар умум соҳиби салоҳият будан аст. Фарди фаъол, масъулиятшинос, эҷодкор ва иҷтимоӣ дар ҳаёти иҷтимоӣ, иқтисодӣ ва сиёсии кишвар маҳсуб меёбад [12, с. 29].

Аз ин рӯ, таҳқиқоти мо таҳлили масъала ва муайян кардани технологияи ташаккули салоҳиятҳои ҷавонон дар ҷомеаи демократӣ буда, дар ин замина тайёр намудани мутахассисони босавод, ташаббускор, масъулиятшинос ва эҷодкору созанда мебошад.

Мубраияти мавзӯи мазкур боз бо он асоснок карда мешавад, ки салоҳияти иҷтимоӣ аз муҳимтарин сифатҳои меҳварии касбии омӯзгори босалоҳият маҳсуб меёбад.

Педагоги иҷтимоӣ ва педагог-психолог вобаста ба ихтисоси худ вазифадор аст, ки ташхис, мониторинг, пешгирӣ ва ислоҳи падидаҳои гуногуни манфӣ, ихтилофҳо дар рафтори кӯдакон, наврасон, ҷавонро таъмин кунад ва ба ин васила муҳити иҷтимоиро беҳтар гардонад.

Таҳлили адабиёти илмӣ нишон медиҳад, ки дар айни замон барои ҳалли бомуваффақияти ин масъала заминаҳои назариявӣ фароҳам оварда шудаанд. Тадқиқоти раванди таълим дар донишгоҳ (В. И. Загвязинский, В.В. Краевский, Н. Д. Никандров, В.А. Слостенин, М. И. Шилова ва ғайра)

аҳамияти омӯзиш ва чудо кардани самти иҷтимоии муассисаҳои таълимиро таъкид мекунад. Дар асарҳои олимони хориҷӣ В.А. Болотов, Э. Ф. Зеер, И. А. Зимней, А. В. Хуторский ва ғайра хусусиятҳои асосӣ ва мундариҷаи салоҳияти иҷтимоӣ пешниҳод карда шудаанд.

Дар баробари ин, бояд гуфт, ки тайёр кардани роҳнамоёни ояндаи насли наврас дар вазъияти мураккаби иҷтимоӣ фарҳангӣ руҳ медиҳад. Метавон муайян кард, ки имрӯз механизми муассире вучуд надорад, ки монеаи «маҳсулот»-е шавад, ки ҳамаҷуз ба ҷавонон дар шакли тарғиби зӯроварӣ, зиндагии пурфараҳ, даст ба ҷинойт задан ва амсоли ин талқин мегардад.

Таҳлили амалияи таълимӣ аз омодагии нокифояи талабагон дар мактаб барои ҳамкорӣ бо муҳити тағйирёбандаи иҷтимоӣ, ҳалли мушкилоти иҷтимоӣ, ки дар назди онҳо ба миён меоянд, шаҳодат медиҳад.

Муҳақиқи тоҷик Лутфуллозода М. зикр менамояд, ки «муаллим роҳи таълимиро интихоб намуда, ояндаи шогирдонашро пеши назар меорад, ки онҳо дар ҳаёти амалӣ бисёр масъаларо мустақилона ҳал менамоянд. Аз ин рӯ, ҳадафи асосии таълими босалоҳият ин омода намудани хонандагон ба фаъолияти мустақилона мебошад». Яъне мақсади низоми салоҳиятнок низ ин аст, ки хонанда дониши гирифтаашро дар ҳаёт татбиқ карда тавонад, ё худ салоҳияти кореро дошта бошад. Ҳамчунон номбурда таъкид менамояд, ки чувзъҳо ва унсурҳои салоҳиятнокӣ таълим дода мешаванд ва салоҳиятҳо дар ҷараёни таълиму тарбия зимни азбар кардани дониш, малака маҳорат ва худтақвӣ таълимӣ ташаккул меёбанд» [7].

Аз ин рӯ, ба ташаккули салоҳияти иҷтимоии хонандагон бо тавачҷуҳ ба арзишҳои касбӣ диққати ҷиддӣ додан лозим аст. Дар натиҷа, зарурати ҷустуҷӯи воситаҳо ва роҳҳои омодагии мақсадноки талабагон барои ворид шудан ба муҳити мураккаби иҷтимоӣ, ки ба онҳо дар фазои таълимӣ бомуваффақият фаъолият мекунад, ба миён меояд.

Салоҳияти иҷтимоӣ кафолати муваффақи мутобиқсозии хонандагон ба шароити зудтағйирёбандаи ҳаёти ҷомеа, таъмин намудани фаъолияти бомуваффақияти касбӣ дар оянда мебошад. Дар ин замина рушди салоҳияти иҷтимоии хонандагон яке аз вазифаҳои аввалиндараҷаи системаи муосири таҳсилот маҳсуб мешавад.

Боиси зикр аст, ки салоҳияти иҷтимоӣ – хусусияти асосӣ, интегралӣ шахсият аст, ки дастовардҳои ӯро дар рушди муносибатҳо бо одамони дигар инъикос намуда, азхудкунии пурраи иҷтимоиро таъмин мекунад ва имкон медиҳад, ки рафтори худро вобаста аз вазъ ва мувофиқи маълумоти қабулшуда дар ҷомеа бо меъёрҳо ва арзишҳои айни замон самаранок созад. Салоҳиятнокии иҷтимоии бакалавр ин сифати ҳамгирогаштаи шахсият аст, ки имконият медиҳад нақши иҷтимоии донишҷӯро бомуваффақият иҷро намуда, дар ҷомеа фаъолият намуда, мавқеъ ва манфиатҳои худро бо мавқеъ ва манфиатҳои дигар аъзоёни ҷомеа ҳамроҳ созад.

Салоҳиятнокии иҷтимоӣ инчунин як падидаи бисёрҷоҳӣ мебошад, ки ягонагии салоҳиятҳои гуногун (коммуникатсионӣ, шахрвандӣ, фарҳангӣ ва шахсӣ)-ро дар бар мегирад. Салоҳиятҳо қисман якдигарро пурра намуда, дар ягонагии худ онҳо фаъолияти муваффақи шахсро дар соҳаҳои гуногун ҳаёти иҷтимоӣ таъмин мекунад.

Исбот шудааст, ки сохтори ҳар як салоҳият аз ҷузъҳои маърифатӣ, аксиологӣ, ҳавасмандкунанда, эмотсионалӣ-иродавӣ ва рафторӣ иборат аст, ки тамомияти интегратсионӣ ва ё ҳамгироии худро дар фаъолият нишон медиҳанд. Ин ҷузъҳои сохтори салоҳияти иҷтимоӣ барои таҳияи меъёрҳо ва нишондиҳандаҳои мувофиқи онҳо, ки ташаккули салоҳияти иҷтимоии бакалаври самти психологӣ-педагогиро дар раванди таълиму тарбия тавсиф мекунад, асос гузоштан [2, с.66-68].

Масалан, меъёри маърифатӣ бо фаҳмидан ва арзёбии ҳадафҳо ва вазифаҳои фаъолияти иҷтимоӣ ва психологӣ - педагогӣ, дарки аҳамият ва муносибат ба ин намуди фаъолият муайян карда мешавад. Нишондиҳандаҳои ин меъёр бо ёрии пурсишномаи анкетавӣ, методикаи пешниҳоди ҷумлаи нотамо, пурсишномаи ошкор карда шуданд. Меъёри эҳсосӣ-ихтиёрӣ бо дараҷаи ташкили фаъолияти иҷтимоӣ-педагогӣ, мустақилият дар рафти ҳалли вазифаҳои иҷтимоӣ-педагогӣ, ташаккули сифатҳои иҷтимоӣ ва шахсӣ муайян карда мешуд. Ин меъёр бо ёрии худбаҳодиҳӣ ва баҳодиҳии коршиносон омӯхта шудааст.

Меъёри рафторӣ тавассути истифодаи салоҳиятҳои иҷтимоӣ дар ҳолатҳои стандартӣ ва ғайристандартӣ бо ёрии алгоритмҳо муайян карда шуд. Мушоҳидаи педагогии раванди ташаккули ҳар яке аз ҷузъҳои салоҳияти иҷтимоӣ дар рафти таълим ба мо имкон дод, ки сатҳи ташаккули онро дар хонандагон муайян кунем. Баҳисобгирии меъёрҳои дар боло зикршуда имкон дод, ки се сатҳи ташаккулёбии салоҳияти иҷтимоии хонандагонро, ки аз рӯи барномаи таълимибосалоҳият: мутобиқшавӣ, репродуктивӣ ва самаранок таҳсил мекунад, муайян карда шавад.

Сатҳи мутобикшавии ташаккули салоҳияти иҷтимоӣ бо мавҷудияти мушкилоти хонандагон дар истифодаи технологияҳои иҷтимоӣ-педагогӣ кор бо категорияҳои гуногуни кӯдакон ва наврасон, натавонистани ташкили ҳамкорӣ бо волидон оид ба масъалаҳои иҷтимоӣ-кунонии кӯдакон ва наврасон дар рафти амалияи педагогӣ, сатҳи пасти рушди малакаҳои ташхисӣ, конструктивӣ, ташкилӣ, коммуникатсионӣ тавсиф карда мешавад.

Сатҳи репродуктивии ташаккули салоҳияти иҷтимоӣ талабагон бо истифодаи донишҳои назариявии бадастомада дар фаъолияти амалӣ, сатҳи кофии дониши технологияҳои иҷтимоӣ-педагогӣ кор бо категорияҳои гуногуни кӯдакон ва наврасон, қобилияти ташкили ҳамкорӣ бо волидон оид ба масъалаҳои иҷтимоӣ хонандагон дар чараёни амалияи педагогӣ; сатҳи минаи рушди малакаҳои ташхисӣ, созмондихӣ, ташкилӣ, коммуникатсионӣ, сифатҳои иҷтимоӣ ва шахсӣ характернок аст.

Сатҳи босамар бошад бо он хусусияташ фарқ мекунад, ки бошуурона ва эҷодӣ тавсиф карда мешавад, ки дар он истифодаи донишҳои назариявии бадастомада дар фаъолияти амалӣ, дар сатҳи баланд доштани технологияҳои иҷтимоӣ-педагогӣ кор бо категорияҳои гуногуни хонандагон, қобилияти мустақилона ташкил кардани ҳамкорӣ бо волидон оид ба масъалаҳои иҷтимоӣ-гардонии насли наврас дар рафти амалияи педагогӣ, малакаҳои хеле рушдёртаи ташхисӣ, конструктивӣ, ташкилӣ, коммуникатсионӣ, таҳлилӣ, сифатҳои иҷтимоӣ ва шахсӣ назаррас аст.

Марҳилаи навбатии тадқиқоти мо бо муайян ва асоснок кардани шароити педагогӣ, ки ба ташаккули салоҳияти иҷтимоӣ педагог-психологӣ оянда мусоидат мекунад, алоқаманд аст [1].

Таҳлили назариявии тадқиқот ва амалияи таълимӣ имкон дод, ки маҷмӯи зерини шароити педагогӣ асоснок карда шавад, ки дар ташаккули салоҳияти иҷтимоӣ хонандагон самти психологӣ-педагогӣ ба мақсад мувофиқ хоҳад буд [6].

1. Ғанисозии мундариҷаи маводи таълимӣ оид ба маводи фанҳои таълимӣ: «Муқаддимаи фаъолияти психологӣ-педагогӣ», «Фаъолияти педагогӣ иҷтимоӣ дар мактаб», «Усулҳои фаъоли таълими иҷтимоӣ-психологӣ» бо ҳолатҳои ҳамкорӣ иҷтимоӣ. Ба ақидаи мо, ғанӣ гардонидани мазмуни ин фанҳо бо маҷмӯи дониш дар бораи мафҳуми салоҳияти иҷтимоӣ, ташаккули касбӣ-шахсӣ ва рушди педагог ва психолог иҷтимоӣ, шаклҳои ташкилии ҳамкорӣ иҷтимоӣ-педагогӣ бо ҳолатҳои ҳамкорӣ иҷтимоӣ метавонад ба баланд бардоштани сатҳи ташаккули салоҳияти иҷтимоӣ онҳо мусоидат кунад. Дар асоси ин фанҳои таълимиро бо маводи назариявии салоҳияти иҷтимоӣ комил сохта, ҳолатҳои гуногуни ҳамкорӣ иҷтимоӣ қорӣ карда шуд, ки ба онҳо ҳамчун мутахассисони оянда кӯмак менамояд. Ҳангоми гузаронидани дарсҳо ҳолатҳои гуногуни мушкилот ва инчунин усулҳои фаъоли таълим истифода шуданд.

2. Истифодаи усулҳои фаъоли таълим, ки ба пайвастшавии донишҳои назариявӣ бо малакаҳои амалӣ мусоидат мекунад. Барои татбиқи ин шарт дар дарсҳои амалӣ усулҳои тақдидӣ, усули таҳлили ҳолатҳои мушаххас, ҳолатҳои касбӣ истифода мешуданд, ки дар онҳо донишҷӯён бояд худро ҳамчун мутахассис нишон диҳанд. Усули таҳлили ҳолатҳои мушаххас барои ташаккули салоҳияти иҷтимоӣ аҳамияти калон дошта, ба донишҷӯён ҳолатҳои пешниҳод карда шуданд, ки дар фаъолияти педагогӣ иҷтимоӣ ва педагог-психолог ба вучуд меоянд. Дар асоси таҳлили сабабҳои пайдоиши онҳонандагон ба саволҳо ҷавоб доданд, ки чӣ гуна онҳо дар вазъияти шабҳ рафтор мекарданд, чӣ гуна онҳо роҳи беҳтарини ҳалли мушкилотро пайдо карданд.

3. Гузаронидани тренинги иҷтимоӣ-психологӣ. Маъмулан тренингиҳо барои тавсеаи дониш, муносибатҳои иҷтимоӣ, рушди зеҳни иҷтимоӣ, малака ва таҷриба дар муносибатҳои иҷтимоӣ заруранд. Бояд қайд кард, ки тренинги иҷтимоӣ-психологӣ на танҳо барои ба даст овардани сифатҳои муҳими касбӣ аз ҷониби хонандагон, балки барои фароҳам овардани шароит барои баргараф кардани монеаҳои иҷтимоӣ ҳамкорӣ низ муҳим арзёбӣ мегардад.

4. Омӯзиши оқилонаи фаъолияти таълимӣ синфҳои ва берунасинфӣ хонандагон, инчунин имкониятҳои психологӣ-педагогӣ ва таҷрибаи иҷтимоӣ-педагогӣ дар рушди омодагии онҳо ба маҳсулнокии иҷроӣ фаъолияти иҷтимоӣ. Ба чунин намудҳои корҳои берунааудиторӣ, ки ба ташаккули салоҳиятҳои педагог, педагог-психолог мусоидат менамояд. Чорабинӣҳое, ки дар доираи ҳафтаҳои фанӣ гузаронида мешаванд, на танҳо таҳкими амалии дарсҳои назариявӣ мебошанд, балки ба талабагон имконият медиҳанд, ки худро ҳамчун хонандаи мустақил нишон диҳанд.

Шароити педагогӣ-психологӣ ташаккули салоҳияти иҷтимоӣ хонандагон ба назар гирифтани хусусиятҳои умумитаълимӣ ва мушаххаси таълимиро дар татбиқи раванди таълиму тарбияро дар назар дорад. Яке аз аввалин чунин шароитҳо ин аз рӯи хусусияти муносибати салоҳиятнок, мантиқи таълими фанҳо дар робита бо мантиқи фаъолияти касбии омӯзгорони муосир муайян

карда мешаванд. Дуюм, дар хусусияти шахсӣ-инкишофёбандаи мундариҷаи соҳаи касбии фаннӣ, рушди қобилиятҳои нави иҷтимоӣ-фарҳангӣ, технологӣ ва иҷтимоӣ-коммуникатсионӣ, омодагӣ ба иҷрои вазифаҳои иҷтимоӣ-касбӣ зоҳир мешавад.

Ҳамин тавр, салоҳияти иҷтимоии хонандагони хурдсолро хусусияти ҳамоҳангӣ дошта, эътирофи арзиши худ ва дигарон, ҳамкорӣ бо ҳамсолон ва калонсолонро инъикос мекунад; донишҷӯи қоидаҳои рафтор ва муносибат, роҳҳои баромадан аз вазъиятҳои муноқиша, ки дар муносибати эҳтиромона нисбат ба одамони синнусоли гуногун ва фарҳангҳои гуногун, масъулиятҳои барои амалҳо ва натиҷаҳои фаъолият дар асоси рушди одатҳои зоҳир мешавад. Маҳорат ва қобилиятҳои иҷтимоӣ дар таҷрибаи талаба, дар фаъолияти маҳсус ташкилшуда ташаккул меёбанд. Барои рушди салоҳияти иҷтимоӣ таҷрибаи ҳамкорӣ фаъоли иҷтимоӣ муҳим аст. Ба хонандаи хурдсол тарзи алоқа, ташкили кормуштарақ, тақсмоти вазифаҳо, ҳалли муноқиша, гӯш кардани дигарон, кумак пурсидан ва ғайраро омӯзонидан муҳим аст.

АДАБИЁТ:

1. Борисенко, Е. Н. Педагогическое сопровождение формирования социальной компетентности студентов вузов: дис. ...докт. пед. наук. ГОУВПО «Кемеровский государственный университет». /Е.Н.Борисенко// Кемерово, 2013. -355 с.
2. Гиниятова, З. М. Структурные компоненты профессиональной компетентности социального педагога/ З. М.Гиниятова //Педагогика высшей школы. 2015. № 3. С. 66-68.
3. Давлатов, М. Психологияи мактаби олии. Китоби дарсӣ/М.Давлатов,С.Х.Расулов. – Душанбе, ЭР-Граф. 2019. -228 с.
4. Зимняя, И.А. Компетентностный подход. Каково его место в системе современных подходов к проблемам образования? (Теоретико-методологический подход) / И.А. Зимняя // Высшее образование сегодня. – 2006. – № 8. – С. 21–26.
5. Кузнецова, Е. П. Педагогические условия формирования профессиональной компетентности будущих социальных педагогов: автореф. дис. ... канд. пед. наук. М.: 2016.-21 с.
6. Лупанова, Н. А. Педагогические условия формирования у будущего учителя социальной компетентности: автореф. дис. ...канд. пед. наук. - Тула, 2002. 19 с.
7. Лутфуллозода, М. Андешаҳо перомуни салоҳиятҳо ва ташаккули онҳо. (Матн)/М.Лутфуллозода.-Душанбе: Саҳбо, 2004. — 63с.
8. Луфов, М.Т. Асосҳои педагогӣ –психологияи ташаккули салоҳияти касбии омузгорони ояндаи макотиби олии. /М.Т. Луфов// (Монография)-Хучанд:Нури маърифат, 2023.-180 с.
9. Маҳмудов Ш.К. Психологияи омӯзгорӣ / Ш.К. Маҳмудов, Н.Абдурашитов.- Душанбе: Ирфон, 2011.-165 с.
10. Паёми Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон ба Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 28.12.2023
11. Стратегияи миллии рушди маорифи Ҷумҳурии Тоҷикистон барои давраи то соли 2030». – Душанбе, 2020. -109 с.
12. Туронов, С. Муносибати босалоҳият дар таҳсилоти касбӣ. / С.Туронов// Душанбе, 2018.- 126 с.

REFERENCES:

1. Borisenko E. N. Pedagogical support for the formation of social competence of university students: dis. ...doc. ped. science GOUVPO "Kemerovo State University". /E.N.Borisenko//Kemerovo,2013. -355 p.
2. Giniyatova Z. M. Structural components of professional competence of a social teacher / Z. M. Giniyatova // Higher school pedagogy. 2015. No. 3. P. 66-68.
3. Davlatov M. Rasulov S.Kh. Psychology and maktabi oli. Kitobi darsi. – Dushanbe, ER-Graf. 2019. - 228 p.
4. Zimnyaya I.A. Competence-based approach. What is its place in the system of modern approaches to educational problems? (Theoretical and methodological approach) / I.A. Zimnyaya // Higher education today. - 2006. - No. 8. - P. 21-26.
5. Kuznetsova E. P. Pedagogical conditions for the formation of professional competence of future social educators: author's abstract. diss. ... candidate of ped. sciences. M.: 2016.-21 p. 6. Lupanova N. A. Pedagogical conditions for the formation of social competence in a future teacher: author. dis. ...cand. ped. science - Tula, 2002. 19 p.
7. Lutfullozoda M. Thoughts on the development of competencies and their formation. (Text). — Dushanbe: Sahbo, 2004. — 63p.

8. Lufov M.T. Pedagogical principles - psychology of the formation of professional competencies of future teachers of higher education institutions. /M.T. Lufov// (Monograph)-Khujand: Nury Marifat, 2023.-180 p.
9. Makhmudov Sh.K. Abdurashitov N. Psychology of teaching / Sh.K. Makhmudov, N. Abdurashitov.- Dushanbe: Irfon, 2011.-165 p.
10. Message of the President of the Republic of Tajikistan, Honorable Emomali Rahmon to the Supreme Assembly of the Republic of Tajikistan dated 28.12.2023
11. National Strategy for the Development of Education of the Republic of Tajikistan for the Period up to 2030". - Dushanbe, 2020. -109 p.
12. Turonov S. Competency-Based Approach in Vocational Education. / S. Turonov// Dushanbe, 2018.- 126 c.